

PAU VICIANO

S'ha parlat molt del "gir valencianista" que l'actual Govern valencià pot ser que tractara d'impulsar per consolidar l'hegemonia conservadora, segons el model del regionalisme gallec, que tan creïble ha estat per a perpetuació incorrupta de Manuel Fraga. N'han parlat, sobretot, els aparells de propaganda "popular". Però també s'hi han enlluernat alguns sectors nacionalistes, de l'ala més tèbia, que voldrien comptar amb una dreta mínimament presentable, amb qui poder entendre's sense problemes de consciència i desfer-se per fi dels incòmodes lligams i dels consensos bàsics que, malgrat tot, continuen unint el nacionalisme valencià amb l'esquerra "espanyolista". No fa tant de temps, des del valencianisme de la "tercera via", no s'estalviaven alabances al "poder valencià" que representava el Govern d'Eduardo Zaplana. Els populars eren presentats, així, com els defensors més eficaços dels interessos territorials valencians, contrastant amb la submissió sucursalista del lermisme. A Barcelona,

també hi havia algun ingenu que s'ho va creure. Al capdavant, s'enganyava qui volia, i tot ha quedat en un exercici de pres-tidigitació i un enorme endeutament públic que hipotecarà el futur del país. És difícil que puguen traure's de la mànega més terres mítiques i més ciutats de no se sap què. El conflicte pel transvasament de l'Ebre, l'espriemeran tant com puguen per traure'n un suc "valencianista", però no n'hi ha prou. Com que el nou Govern autonòmic ja no pot fer més promeses de grans obres de futur, el seu suposat valencianisme ha de notar-se en un terreny més simbòlic, en el foment d'una identitat col·lectiva que, tanmateix, no podrà anar més enllà de l'estret marge del "*regionalismo bien entendido*" de tota la vida. Un veritable gir valencianista hauria de passar per una reforma de l'Estatut de veritable calat polític, per una aposta sincera i efectiva per la normalització lingüística i, en un terreny ja econòmic, per la potenciació de l'eix mediterrani. D'això, no se'n farà res. Encara que algun hipotètic sector il·lustrat ho intentara, no podria condicionar les polítiques de fons que constitueixen els trets d'identitat de la dreta valenciana. El famós aforisme fusterià que deixa a l'esquerra la responsabilitat de construir el País —entenguem-nos: el País, no la "*Comunidad*"— continua tenint plena vigència. Així les coses, el valencianisme dels populars es redueix a alimentar l'orgull local a base de calories buides. I per a aquesta dieta res millor que una bona ració de glòries històriques edulcorades. Els mites de la

"La història no s'hauria de mitificar ni en un sentit ni en un altre. Però no pot admetre's que s'oculte d'una manera tan barroera. Si s'ha de parlar del passat, parlem-ne, però sense censures. El més trist és que les elementals veritats històriques que Llorente, un prohòmet de la dreta valenciana, podia dir a la darrerria del segle XIX, ara, a l'inici del XXI, són un tabú per als seus descendents. Ells s'ho han buscat"

originals i incontaminades. I en ús de la seua sobirania s'haurien unit a la resta de regnes per culminar la unitat nacional d'Espanya. És com el pla Ibarretxe, però cap enrere. Aquest sobiranisme retrospectiu, no cal dir-ho, no serveix per reivindicar un fet diferencial respecte de l'Espanya construïda per Castella, sinó per renegar de la catalanitat originària del país. És cert que els Països Catalans mai no van tenir una unitat institucional, més enllà de la Corona "compartida" amb el regne d'Aragó. Però el passat medieval no és el terreny més propici per a buscar una identitat històrica valenciana contraposada a la dels altres territoris catalans. En primer lloc hi ha les realitats derivades de la colonització de les terres meridionals conquerides a l'islam. La llengua i la cultura, tant els costums més populars com els refinaments més intel·lectuals, connectaven el nou regne amb el vell principat de l'altra banda de l'Ebre. Uns vincles formats per genealogies familiars —de nobles, mercaders i pagesos—, però també d'institucions que tenien les seues arrels a Barcelona i altres ciutats del nord. Això, que és tan evident que fa vergonya repetir-ho, ja ho sabien Don Teodor i els seus versificadors de Lo Rat Penat. "*Los industriales catalanes* —deia el Patriarca llorejat parlant de València— *constituyeron el núcleo de la población, y dieron su idioma a la capital y a la mayor parte del nuevo reino.*" Més clar no es pot dir. I més enllà de la llengua, també les institucions valencianes, començant pel municipi, s'havien configurat seguint els

Renaixença, elaborats per Teodor Llorente i companyia, tornen a l'agenda dels ideòlegs populars. Així, mentre critiquen com a anacrònic el referent històric de la Corona d'Aragó i satanitzen com a imperialista la tímida proposta de Pasqual Maragall, no s'estan de desempolsegar altres andròmines venerables. El monestir de Valldigna, els Furs i, ara, el Consolat de Mar, es presenten com a referents patriòtics valencians de primer ordre. En canvi, al·ludir a la Corona d'Aragó —i no diguem la confederació catalanoaragonesa— seria cosa de traïdors, de mals valencians, de "rebordonits", com deia —en un llenguatge més castís— l'apassionat valencianista i anticatalanista que fou Josep Maria Bayarri.

Fins i tot han parlat dels símbols "de la nostra sobirania com a nacionalitat". Sobirania? Nacionalitat? Que ningú no s'espante: els dirigents populars reclamen la sobirania del poble valencià... en el passat. El regne de València era un estat sobirà —diuen—, i les seues institucions absolutament pròpies, privatives,

A l'esquerra, el Consolat de Mar de Palma de Mallorca. A la dreta, la Llotja de València. Els governs valencià i balear volen incrementar les seues relacions, crear una mena de minieuroregió evocant el passat comú, sense comptar amb el Principat de Catalunya.

models catalans. De Catalunya –deia també Llorente– vingué l'“esperit democràtic” que animava l'entramat foral valencià. Deixem això de “democràtic”, perquè què voldria dir per a un prohòm burgès de la Restauració com era Llorente? L'“esperit”, en canvi, aplicat a les institucions, sí que pot tenir una traducció en termes més actuals. No seria traïr gaire el pensament del Patriarca si dèiem que l'ordenament legal del regne i del Principat era producte d'una cultura política compartida. Una cultura política diferent no sols de la castellana, sinó també, en bona mesura, de l'aragonesa. El més significatiu, doncs, no és l'abast territorial de les institucions, sinó la seua semblança. I en aquest terreny és fàcil buscar els lligams entre el País Valencià i les Illes Balears –o l'antic regne de Mallorca, si es vol–, però molt difícil establir, alhora, les diferències amb el Principat.

Posem per cas el Consolat de Mar, el referent històric que s'ha buscat per batejar la fundació que canalitzarà les relacions institucionals entre el País Valencià i les Illes. S'ha parlat, fins i tot, de l'intent de bastir una mena de minieuroregió, com a resposta a la que es proposen els socialistes del Principat, i que la dreta s'ha afanyat a maleïr com una reencarnació camuflada dels “inconstitucionals” Països Catalans. Però igual d'inconstitucional deu ser l'eix Ciutat de Mallorca – València com el triangle Barcelona – Ciutat de Mallorca – València. El problema, evidentment, no és aquest: ni la seua Constitució espanyola pot impedir la col·laboració autonòmica en matèria econòmica i cultural. D'altra banda, no deixa de ser paradoxal

que es presente com una proposta contra un suposat imperialisme català la germanor amb una autonomia que té reconeguda –en el seu Estatut– la llengua catalana com la oficial. Sobre això, caurà el silenci més espès.

La legitimació d'aquesta aproximació institucional, doncs, es fa des de la història, i no des de la llengua i la cultura, cosa que resultaria massa sospitosa. Des d'una història –és clar-

tan censurada com calga. Perquè, de la mateixa manera que no es fa cap al·lusió a la llengua, tampoc no es diu que els consolats de mar, el de València i el de Mallorca, eren institucions d'origen català. Si posem la història damunt la taula, també s'hauria de recordar que el Consolat de València data del 1283, i el de Mallorca, del 1326, però tots dos prenen com a model l'organisme i la legislació dels còsols de mar catalans, que des del 1266 depenien del municipi de Barcelona. I, per reblar el clau, a més d'aquests consolats amb jurisdicció sobre els afers marítims “interns”, n'hi havia d'altres que representaven els mercaders a l'“estranger”, per tota la Mediterrània. I aquests còsols, coneguts com a “còsols de catalans”, eren designats per la ciutat de Barcelona. Tenien jurisdicció sobre tots els súbdits de la Corona d'Aragó, els de València inclosos, que eren identificats com a “catalans” en tots els ports, des de Cartagena fins a Beirut. Ara bé, tampoc no cal desplegar les senyeres al vent. La història té el valor que té: no s'hauria de mitificar en un sentit ni en un altre. Però no pot admetre's que s'oculte d'una manera tan barroera. Si s'ha de parlar del passat, parlem-ne, però sense censures. El més trist de tot això és que les elementals veritats històriques que Llorente, un prohòm de la dreta local, podia dir a la darrerria del segle XIX, ara, a l'inici del XXI, són un tabú per als seus descendents. Ells s'ho han buscat.

*Pau Viciano és historiador,
Universitat de València*